

DEEL EEN

November

*Late last night the rain was knocking on my window
I moved across the darkened room and in the lamplight
I thought I saw down in the street
The spirit of the century
Telling us that we're all standing on the border.*

AL STEWART

20 november 1973

Nog altijd deed hij de dingen zonder zich toe te staan erover na te denken. Dat was veiliger. Het was of hij een soort stroomonderbreker in zijn hoofd had die telkens in actie kwam zodra een deel van hem zich begon af te vragen: *Maar waarom doe je dit eigenlijk?* Dan was het opeens donker in een deel van zijn geest. Hé Georgie, wie heeft het licht uitgedaan? O, dat was ik. Er was zeker iets mis met de bedrading. Een ogenblikje. Draai de schakelaar maar weer om. Het licht gaat weer aan. Maar de gedachte is weg. Alles is in orde. Laten we verder gaan, Freddy – waar waren we?

Hij was op weg naar de bushalte toen hij het bord zag:

HARVEY'S WAPENHANDEL
Remington Winchester Colt Smith & Wesson
JAGERS WELKOM

De lucht was grijs en er viel een beetje sneeuw. Het was de eerste sneeuw van het jaar en de vlokken smolten al zodra ze op straat waren neergekomen. Hij zag een jongetje met een rode wollen muts lopen dat zijn mond wijd open had en zijn tong had uitgestoken om een sneeuwvlok op te vangen. Het smelt meteen, Freddy, dacht hij tegen het kind, maar het kind ging gewoon door, zijn hoofd schuin omhoog naar de lucht.

Hij bleef aarzelend voor Harvey's Wapenhandel staan. Er stond een rek met kranten voor de deur, en een van de koppen luidde:

Daaronder, op het rek zelf, zat een groezelig wit bordje:

BETAAL VOOR UW KRANT S.V.P.!

DIT IS EEN EREKWESTIE

WINKELIER MOET VOOR ALLE KRANTEN BETALEN

Het was warm binnen. De winkel was diep maar niet erg breed. Er was maar één gangpad. Zodra hij binnen was, zag hij links een glazen vitrine met dozen munitie. Hij herkende de .22 patronen onmiddellijk, want hij had als jongen in Connecticut een .22 jachtgeweer gehad. Hij had dat geweer al drie jaar willen hebben en toen hij het eindelijk had, wist hij niet wat hij ermee moest doen. Hij schoot een tijdje op blikjes en schoot toen een blauwe gaai neer. De gaai was niet meteen dood geweest. Hij lag in de sneeuw, omringd door een roze bloedvlek, en zijn snavel ging langzaam open en dicht. Daarna had hij het geweer weggehangen en nadat hij er drie jaar niet naar omgekeken had, verkocht hij het voor negen dollar en een doos stripboekjes aan een buurjongen.

De andere munitie kende hij minder goed. Dertig-dertig, dertig-nul-zes en een paar dingen die op sterk verkleinde houwitsergranaten leken. Welke dieren schiet je daarmee? vroeg hij zich af. Tijgers? Dinosaurussen? Toch fascineerde het hem, zoals ze daar in die vitrine lagen als snoepjes in een glazen toonbank.

De verkoper of eigenaar stond met een dikke man in een groene broek en een groen legeroverhemd te praten. Het overhemd had zakken met kleppen. Ze hadden het over een pistool dat uit elkaar gehaald was en op een andere glazen vitrine lag. De dikke man trok met zijn duim de sledepal naar achteren en ze keken beiden in de geoliede kamer. De dikke man zei iets en de verkoper of eigenaar lachte.

‘Blijven zelfladers altijd steken? Dat heb je van je vader, Mac. Geef het maar toe.’

‘Harry, jij zit tot aan je wenkbrauwen vol met gelul.’

Je zit er vol mee, Fred, dacht hij. Tot aan je wenkbrauwen. Dat weet je toch, Fred?

Fred zei dat hij het wist.

Rechts zag hij een vitrine die zich over de hele lengte van de winkel uitstrekte. Hij hing vol met geweren aan haakjes. De dubbel-loops jachtgeweren herkende hij wel, maar de rest was een mysterie voor hem. Toch hadden sommige mensen – die twee daar achterin bijvoorbeeld – deze wereld even gemakkelijk onder de knie gekregen als hij indertijd de bedrijfseconomie onder de knie had gekregen.

Hij liep nog wat verder de winkel in en keek naar een vitrine met pistolen. Hij zag een paar luchtdrukpistolen, een paar .22's, een .38 met een houten greep, .45's, en een wapen dat hij als een .44 Magnum herkende, het wapen dat Dirty Harry in die film had gehad. Hij had Ron Stone en Vinnie Mason in de wasserij over die film horen praten, en Vinnie had gezegd: Ze zouden nooit goedvinden dat een smeris met zo'n ding door de stad liep. Met zo'n Magnum kun je van een kilometer afstand dwars door iemand heen schieten.

De dikke man, Mac, en de verkoper of eigenaar, Harry (net als Dirty Harry), hadden het pistool weer in elkaar gezet.

'Bel me maar even als je die Menschler binnen hebt,' zei Mac.

'Doe ik... maar je vooroordeel tegen zelfladers slaat nergens op,' zei Harry. (Hij nam nu aan dat Harry de eigenaar was – een verkoper zou nooit zoiets tegen een klant zeggen.) 'Moet je die Cobra volgende week hebben?'

'Als het kan,' zei Mac.

'Ik beloof niks.'

'Dat doe je nooit... maar je bent de beste wapensmid in de stad, dat weet jij zelf donders goed.'

'Natuurlijk weet ik dat.'

Mac tikte met het pistool op de vitrine en draaide zich om. Mac botste tegen hem op – *Uitkijken, Mac, glimlachen als je zoiets doet* – en liep toen naar de deur. Er zat een krant onder Macs arm, en hij kon lezen:

WANKEL STA

Nog steeds glimlachend en met zijn hoofd schuddend keek Harry hem aan. 'Kan ik u helpen?'

‘Ik hoop het. Maar laat ik u meteen waarschuwen, ik weet niets van vuurwapens.’

Harry haalde zijn schouders op. ‘Dat hoeft toch ook niet? Is het voor iemand anders? Een kerstcadeautje?’

‘Ja, dat klopt,’ zei hij meteen. ‘Ik heb een neef – Nick heet hij. Nick Adams. Hij woont in Michigan en hij heeft een heleboel geweren. U weet wel. Hij mag graag jagen, maar het is meer dan dat. Het is een soort, nou ja, een...’

‘Hobby?’ vroeg Harry glimlachend.

‘Ja, dat is het.’ Hij had op het punt gestaan *fetisj* te zeggen. Hij sloeg zijn blik neer naar de kassa, waar een oude bumpersticker op was geplakt. Op de sticker stond:

ALS DE WET WAPENS VERBIEDT,
DRAGEN ALLEEN WETTELOZEN WAPENS

Hij keek Harry glimlachend aan en zei: ‘Dat is erg waar, weet u.’

‘Jazeker,’ zei Harry. ‘Die neef van u...’

‘Nou, het gaat erom dat ik niet voor hem wil onderdoen. Hij weet dat ik gek ben op varen, en verdraaid nog aan toe, vorig jaar Kerstmis gaf hij me een Evinrude zestig pk. Hij stuurde hem per REA express. Ik had hem een jagersjasje gegeven. Ik voelde me nogal lullig.’

Harry knikte begrijpend.

‘Nou, en zo’n anderhalve maand geleden kreeg ik een brief van hem; hij was net een kind met een vrijkaartje voor het circus. Het schijnt dat hij en een stuk of zes vrienden met z’n allen een reis naar een plaats in Mexico hebben geboekt, zo’n streek waar je vrij mag schieten...’

‘Een reservaat zonder jachtbeperkingen?’

‘Ja, dat is het.’ Hij grinnikte een beetje. ‘Je mag zoveel schieten als je wilt. Ze slaan het voor je op, weet u. Herten, antilopen, beren, bizons. Noem maar op.’

‘Was het Boca Rio?’

‘Ik zou het echt niet meer weten. Ik geloof dat het een langere naam was.’

Harry’s ogen waren een beetje dromerig geworden. ‘Die man die net de deur uitging en ik en nog twee anderen zijn in 1965 naar Boca

Rio geweest. Ik heb daar een zebra geschoten. Een zebra, je houdt het niet voor mogelijk! Hij hangt nu bij me thuis in mijn jachtkamer. Dat was absoluut de beste tijd van mijn leven. Ik ben jaloers op uw neef.'

'Nou, ik heb het er met mijn vrouw over gehad,' zei hij, 'en ze zei, doe het maar. We hebben een erg goed jaar gehad in de wasserij. Ik werk in de Blue Ribbon Wasserij in Western.'

'Ja, die ken ik wel.'

Hij had het gevoel dat hij voor altijd met Harry kon blijven praten, de hele dag, de rest van het jaar. Nooit zou hij er genoeg van krijgen om waarheid en leugens tot een prachtig glanzend tapijt met elkaar te verweven. Laat de wereld maar gewoon verder gaan. Wat konden hem het benzinetekort en de hoge rundvleesprijzen en het wankele staakt-het-vuren schelen? Laten we altijd maar praten over neven die nooit bestonden, wat jij, Fred? Jazeker, Georgie.

'We kregen dit jaar de klandizie van het ziekenhuis, en ook van de psychiatrische inrichting, en ook drie nieuwe motels.'

'Is de Quality Motor Court aan Franklin Avenue ook een klant van u?'

'Ja.'

'Ik heb daar een paar keer overnacht,' zei Harry. 'De lakens waren altijd erg schoon. Gek eigenlijk, als je in een motel slaapt, sta je er nooit bij stil wie de lakens wast.'

'Nou, we hebben een goed jaar achter de rug. En daarom dacht ik, misschien kan ik Nick een geweer en een pistool geven. Ik weet dat hij altijd al een .44 Magnum heeft willen hebben, ik heb hem daarover horen spreken...'

Harry ging de Magnum halen en legde hem voorzichtig op de glazen toonbank. Hij pakte hem op. Het wapen voelde prettig aan. Alsof je er echt iets mee kon doen. Hij legde het weer op de glazen toonbank.

'Het magazijn van dit wapen...' begon Harry.

Hij lachte en stak zijn hand op. 'U hoeft hem niet te verkopen. Ik ben al verkocht. Iemand die van niets weet verkoopt zichzelf. Hoeveel munitie zou ik erbij moeten doen?'

Harry haalde zijn schouders op. 'Als u hem nu eens tien dozen gaf? Hij kan er altijd meer krijgen. De prijs van het wapen is twee-

honderdnegentachtig exclusief btw, maar u krijgt hem van mij voor tweehonderdtachtig inclusief munitie. Wat vindt u daarvan?’

‘Prima,’ zei hij, en hij meende het. Toen zei hij, omdat er nog iets meer van hem verlangd scheen te worden: ‘Het is een mooi wapen.’

‘Als uw neef naar Boca Rio gaat, zal hij hier veel aan hebben.’

‘En nu het geweer...’

‘Wat heeft hij al?’

Hij haalde zijn schouders op en spreidde zijn handen uit. ‘Het spijt me. Ik zou het echt niet weten. Twee of drie jachtgeweren, en iets wat hij een zelflader noemt...’

‘Een Remington?’ Harry vroeg hem dat zo vlug dat hij er bang van werd; het was of hij tot zijn middel door het water had gelopen en opeens merkte dat de bodem wegviel.

‘Ik geloof van wel. Ik zou me kunnen vergissen.’

‘Remington maakt de beste zelfladings,’ zei Harry met een hoofdknikje. Hij voelde zich weer op zijn gemak. ‘Hoe hoog wilt u gaan?’

‘Nou, ik zal het maar eerlijk zeggen. Die motor heeft hem waarschijnlijk vierhonderd gekost. Ik wil tussen de vijf- en zeshonderd uitkomen.’

‘U hebt wel een nauwe band met die neef, hé?’

‘We zijn samen opgegroeid,’ zei hij met een oprechte stem. ‘Ik denk dat ik Nick mijn rechterarm zou afstaan, als hij die nodig had.’

‘Nou, ik zal u eens wat laten zien,’ zei Harry. Hij nam een sleutel en liep naar een van de vitrines. Hij maakte hem open, klom op een krukje en pakte een lang, zwaar geweer met een ingelegde kolf. ‘Deze komt misschien wat hoger dan u wilt gaan, maar het is een prachtig geweer.’ Harry gaf het aan hem.

‘Wat is het?’

‘Dit is een vier-zestig Weatherbee. Gebruikt zwaardere munitie dan ik op dit moment in huis heb. Ik zou de patronen in Chicago moeten bestellen. Duurt ongeveer een week. Het is een perfect uitgebalanceerd geweer. De vuurmond-energie van dit wapen is meer dan achtduizend pond... alsof je ergens met een vliegtuig tegenop botst. Als je hiermee een hert in zijn kop treft, is de staart het enige wat je als trofee kunt meenemen.’

‘Ik weet het niet,’ zei hij op een aarzelende toon, ofschoon hij al had besloten dat hij dit geweer zou nemen. ‘Ik weet dat Nick trofeeën wil. Dat hoort bij...’

‘Natuurlijk,’ zei Harry. Hij nam de Weatherbee en keek door de loop. Het gat leek groot genoeg om er een postduif in onder te brengen. ‘Niemand gaat naar Boca Rio voor het vlees. Uw neef is dus een sportjager. Met dit ding hoeft u nooit vijftien kilometer door ruig terrein achter een aangeschoten dier aan te zeulen, waarbij het dier verschrikkelijk moet lijden, om nog maar te zwijgen van het avondeten dat je misloopt. Met dit wapen verspreid je zijn ingewanden over een afstand van zes meter.’

‘Hoeveel kost hij?’

‘Nou, dat zal ik u vertellen. Hier in de stad kan ik hem niet kwijt. Wie wil er nou een stuk antitankgeschut als er alleen maar fazanten te schieten zijn? En als je zo’n fazant dan op tafel zet, smaakt hij net of je uitlaatgassen zit te eten. De groothandelsprijs is zes-dertig, en de detailhandelsprijs is negen-vijftig. U mag hem hebben voor zevenhonderd.’

‘Dan komt het in totaal op... bijna duizend dollar.’

‘Wij geven tien procent korting op aankopen van meer dan driehonderd dollar. Dan wordt het dus negen.’

Hij haalde zijn schouders op. ‘Als u dat geweer aan uw neef geeft, garandeer ik u dat hij er nog niet zo een heeft. Als hij er al een heeft, koop ik het terug voor zeven-vijftig. Dat kunt u schriftelijk van me krijgen, zo zeker ben ik daarvan.’

‘Meent u dat?’

‘Jazeker. Jazeker. Maar ja, als de prijs te hoog is, dan is hij te hoog. Dan kunnen we een paar andere geweren bekijken. Maar als hij een echte fanatiekeling is, dan heb ik niet iets anders waar hij er misschien niet al twee van heeft.’

‘Tja.’ Hij liet zijn gezicht een peinzende uitdrukking aannemen. ‘Hebt u een telefoon?’

‘Ja, achter. Wilt u uw vrouw bellen om het te bespreken?’

‘Dat lijkt me wel zo verstandig.’

‘Natuurlijk. Komt u maar mee.’

Harry leidde hem naar een rommelige achterkamer. Er stonden daar een werkbank en een gehavende houten tafel, bezaaid met wa-

penonderdelen, veren, flesjes reinigingsvloeistof, brochures en geëtiketteerde flesjes met loden kogels.

‘Daar is de telefoon,’ zei Harry.

Hij ging zitten, pakte de telefoon en draaide een nummer, terwijl Harry naar de Magnum terugging en hem in een doos deed.

‘Nu volgt het wDST-Weerbericht,’ zei een blijmoedige stem op een bandje. ‘Voor vanmiddag verwachten wij sneeuwbuien die laat in de avond zullen overgaan in lichte sneeuw...’

‘Dag Mary,’ zei hij. ‘Zeg, ik ben in een winkel, Harvey’s Wapenhandel. Ja, voor Nicky. Ik heb het pistool waar we het over hadden, geen probleem. Er lag er een in een vitrine, die kan ik zo meenemen. En toen liet die man me een geweer zien...’

‘... opklaringen in de loop van morgenmiddag. Minimumtemperatuur vannacht even onder het vriespunt, morgen tussen de vijf en tien graden. De kans op neerslag voor vannacht...’

‘... dus wat vind je dat ik moet doen?’

Harry stond achter hem in de deuropening; hij zag zijn schaduw.

‘Ja,’ zei hij. ‘Dat weet ik.’

‘Dank u voor het bellen van het wDST-Weerbericht, en kijkt u voor alle zekerheid naar de nieuwste weerberichten in *Nieuws-Plus-Zestig* van Bob Reynolds, iedere doordeweekse avond om zes uur. Goedemiddag.’

‘Je meent het. Ik wéét dat het een hoop geld is.’

‘Nu volgt het wDST-Weerbericht. Voor vanmiddag verwachten wij sneeuwbuien die...’

‘Weet je dat zeker, schatje?’

‘De kans op neerslag voor vannacht is acht procent, voor morgen...’

‘Goed.’ Hij draaide zich om, keek Harry grijnzend aan en maakte een kring met zijn duim en wijsvinger. ‘Het is een aardige man. Hij zei dat hij wil garanderen dat Nick er nog niet zo een heeft.’

‘... van morgenmiddag. Minimumtemperatuur vannacht...’

‘Ik hou ook van jou, Mary. Tot straks.’ Hij hing op. Jezus, Freddy, dat was handig. Inderdaad, George. Inderdaad.

Hij stond op. ‘Ze zegt dat het goed is, als ik het wil. En ik wil het.’

Harry glimlachte. ‘Wat gaat u doen als hij u een Thunderbird stuurt?’ Hij glimlachte terug. ‘Die stuur ik ongeopend retour.’

Terwijl ze weer naar voren liepen, vroeg Harry: ‘Contant of op rekening?’

‘American Express, als dat goed is.’

‘Zo goed als goud.’

Hij haalde zijn creditcard tevoorschijn. Op de achterkant stond op de speciale strook de naam:

BARTON GEORGE DAWES

‘U weet zeker dat ik de munitie op tijd krijg om alles naar Fred te sturen?’

Harry keek van de creditcard naar hem op. ‘Fred?’

Hij maakte zijn glimlach nog breder. ‘Nick is Fred en Fred is Nick,’ zei hij. ‘Nicholas Frederic Adams. We maken altijd grappen met die naam. Dat deden we al toen we nog kinderen waren.’

‘O.’ Hij glimlachte beleefd, zoals mensen doen wanneer een grap buiten hen om gaat. ‘Wilt u hier tekenen?’

Hij tekende.

Harry pakte een boek onder de toonbank vandaan, een zwaar boek met een stalen ketting door de linkerbovenhoek, dicht bij de rug. ‘En dan nu nog uw naam en adres voor de autoriteiten.’

Hij voelde hoe zijn vingers zich om de pen verstrakten. ‘Natuurlijk,’ zei hij. ‘Ik heb nog nooit eerder een vuurwapen gekocht, ik wist daar niets van.’ Hij zette zijn naam en adres in het boek:

Barton George Dawes 1241 Crestallen Street West

‘Ze bemoeien zich overal mee,’ zei hij.

‘Dit is nog niets in vergelijking met wat ze graag zouden willen,’ zei Harry.

‘Ik weet het. Weet u wat ik laatst op het nieuws hoorde? Ze willen een wet die bepaalt dat motorrijders een mondbeschermer moeten dragen. Een mondbeschermer, god-nog-an-toe. Wat heeft de overheid er nou mee te maken als iemand zijn gebit in de vernieling wil rijden?’

‘Volgens mij hebben ze daar niets mee te maken,’ zei Harry, en hij legde zijn boek weer onder de toonbank.

‘Of neem nou die snelwegverlenging die ze in Western aanleggen. Een of andere snotneus van een landmeter zegt: “Hier moet hij door”, en ze versturen een stelletje brieven en in die brieven staat: “Sorry, we leggen de verlenging van de 784 hierlangs. U hebt een jaar de tijd om een nieuw huis te zoeken.”’

‘Het is een grof schandaal.’

‘Dat is het. En wat betekenen “overwegingen van algemeen belang” nou voor iemand die al twintig jaar in zijn huis woont, verdomme? Die daar met zijn vrouw heeft geslapen en er zijn kinderen heeft grootgebracht en er is thuisgekomen als hij op reis was geweest? Het is typisch iets uit een wetboek dat ze hebben verzonnen om je beter te kunnen oplichten.’

Pas op, pas op. Maar de stroomonderbreker was een beetje langzaam en er glipte iets doorheen.

‘Voelt u zich wel goed?’ vroeg Harry.

‘Ja. Ik heb geluncht met zo’n grote sandwich, ik had beter moeten weten. Ik krijg er altijd het zuur van.’

‘Probeert u er hier maar een van,’ zei Harry, en hij haalde een buisje pillen uit zijn borstzakje. Op de buitenkant stond geschreven:

ROLAIDS

‘Dank u,’ zei hij. Hij nam een pilletje en stopte dat in zijn mond, zonder zich iets aan te trekken van het pluisje dat erop zat. Kijk mij eens, ik doe mee aan een televisiespot. Verteert zevenenveertig maal zijn eigen lichaamsgewicht in overtollig maagzuur.

‘Ik heb er altijd baat bij,’ zei Harry.

‘Die patronen...’

‘Ja. Een week. Niet meer dan veertien dagen. Ik zal er zeventig voor u bestellen.’

‘Zeg, waarom houdt u die geweren niet gewoon hier? Doet u er maar een etiketje met mijn naam op of zoiets. Het zal wel raar van me zijn, maar ik wil die dingen eigenlijk niet in huis hebben. Dat is toch raar, nietwaar?’

‘Ieder zijn meug,’ zei Harry vriendelijk.

‘Goed. Ik zal u het telefoonnummer van mijn werk geven. Als die kogels binnenkomen...’

‘Patronen,’ onderbrak Harry hem. ‘Patronen.’

‘Patronen,’ zei hij glimlachend. ‘Als ze binnenkomen, wilt u me dan even bellen? Dan kom ik die wapens halen en regel ik de verzending. REA vervoert toch wel wapens?’

‘Ja hoor. Uw neef zal ervoor moeten tekenen, dat is alles.’ Hij schreef zijn naam op een van Harry’s kaartjes. Op het kaartje stond:

Harold Swinnerton

849-6330

HARVEY’S WAPENHANDEL

Munitie

Antieke wapens

‘Zeg,’ zei hij. ‘Als u Harold bent, wie is Harvey dan?’

‘Harvey was mijn broer. Hij is acht jaar geleden gestorven.’

‘Dat spijt me.’

‘Het speet ons allemaal. Hij kwam hier op een dag naar toe, maakte de winkel open, leegde de kassa en viel dood neer. Hartaanval. Een van de aardigste mensen die je ooit zou willen tegenkomen. Hij kon een hert neerleggen op tweehonderd meter afstand.’

Hij stak zijn hand over de toonbank en schudde die van zijn klant.

‘Ik zal u bellen,’ beloofde Harry. ‘Tot ziens.’

Hij liep de sneeuw weer in, langs WANKEL STAAKT-HET-VUREN HOUDT STAND. Het sneeuwde nu wat harder, en hij had zijn handschoenen thuis laten liggen.

Wat deed je in die winkel, George?

Tik, de stroomonderbreker.

Toen hij bij de bushalte was aangekomen, had het net zo goed iets kunnen zijn waar hij ergens iets over had gelezen. Niets meer dan dat.

Crestallen Street was een lange, over een flauwe helling lopende straat die een mooi uitzicht op het park en een prachtig uitzicht op de rivier had geboden voordat de vooruitgang daar in de vorm van een flatgebouwenproject een stokje voor had gestoken. Die flats waren twee jaar geleden aan Westfield Avenue neergezet en toen was er niet veel van het uitzicht overgebleven.

Nummer 1241 was een splitlevelhuis met een garage voor één auto. Er was een langwerpige voortuin, nu kaal en in afwachting

van de sneeuw – echte sneeuw – die alles zou bedekken. De oprijlaan was van asfalt, en was het afgelopen voorjaar nog van een nieuwe bovenlaag voorzien.

Hij ging naar binnen en hoorde de televisie, de nieuwe Zenith die ze deze zomer hadden gekocht. Er stond een bestuurbare antenne op het dak die hij daar zelf had geplaatst. Ze had dat niet gewild, omdat ze bange voorgevoelens had gehad, maar hij had het met alle geweld willen doen. Als hij dat ding op het dak kon zetten, had hij geredeneerd, kon hij het er ook weer afhalen als ze gingen verhuizen. Bart, doe niet zo stom. Het kost alleen maar extra geld... het is alleen maar extra werk voor jou. Maar hij had het langer volgehouden, en uiteindelijk zei ze dat ze hem zijn ‘zin’ maar gaf. Dat zei ze altijd bij de zeldzame gelegenheden dat hem genoeg aan iets gelegen lag om het door de kleverige stroop van haar argumenten te drukken.

Goed, Bart. Deze keer zal ik je je ‘zin’ geven.

Ze zat naar Merv Griffin te kijken die een babbeltje maakte met een beroemdheid. Die beroemdheid was Lorne Green, en hij had het over zijn nieuwe politieserie, *Griff*. Lorne zei tegen Merv dat hij het prachtig vond om dat programma te doen. Straks kwam er natuurlijk een zwarte zangeres van wie niemand ooit had gehoord om een lied te zingen, ‘I Left My Heart in San Francisco’ of zoiets.

‘Dag Mary,’ riep hij.

‘Dag Bart.’

Post op de tafel. Hij keek het vlug door. Een brief voor Mary van haar lichtelijk getikte zuster in Baltimore. Een rekening van Gulf creditcards – achtendertig dollar. Een dagafschrift van de bank: negenenveertig debetposten, negen creditposten, saldo negenhonderdenvierenvijftig dollar en zevenenveertig cent. Het was maar goed dat hij in die wapenwinkel American Express had gebruikt.

‘De koffie is nog warm,’ riep Mary. ‘Of wil je wat sterkers?’

‘Wat sterkers,’ zei hij. ‘Ik pak het zelf wel.’

Nog drie andere dingen die met de post waren gekomen: een herinnering van de bibliotheek. *Facing the Lions* van Tom Wicker. Wicker had een maand geleden op een Rotary-lunch gespro-

ken, en hij was de beste spreker geweest die ze in jaren hadden gehad.

Een persoonlijk briefje van Stephan Ordner, een van de topfiguren van Amroco, de onderneming die de Blue Ribbon bijna helemaal bezat. Ordner wilde dat hij bij hem langskwam om over de Waterford-transactie te praten – zou vrijdag hem goed uitkomen, of was hij van plan om met Thanksgiving weg te gaan? Bel me in dat geval even op. Zo niet, neem Mary dan mee. Carla vond het altijd leuk om met Mary te praten en bla-bla-bla en gelul-gelul-gelul-gelul enzovoort, enzovoort.

En er was ook een brief van Wegenbouw.

Hij stond er een hele tijd in het grijze middaglicht dat door de ramen naar binnen viel naar te kijken en legde alle post toen op het dressoir. Hij schonk voor zichzelf een whisky on the rocks in en ging met zijn glas naar de huiskamer.

Merv zat nog met Lorne te praten. De kleuren van de nieuwe Zenith waren meer dan goed; het was op het occulte af. Hij dacht, als onze intercontinentale raketten net zo goed zijn als onze kleurentelevisies, dan krijgen we op een dag een verdomd grote knal. Lornes haar was zilverkleurig, de meest onvoorstelbare schakering van zilvergrijs. *Jongen, ik betrap jou nog eens op een kale kop*, dacht hij, en hij grinnikte. Hij kon niet zeggen waarom hij het zo grappig vond zich Lorne Green met een kaal hoofd voor te stellen. Misschien was het een vertraagde hysterische reactie op de episode in de wapenwinkel.

Mary keek met glimlach op haar lippen naar hem op. ‘Mag ik meelachen?’

‘Het is niets,’ zei hij. ‘Een binnenpretje.’

Hij kwam naast haar zitten en drukte een kus op haar wang. Ze was een lange vrouw van achtendertig, en haar uiterlijk bevond zich in het kritieke stadium waarin nog niet was beslist of haar aantrekkelijkheid de sprong naar de middelbare leeftijd te boven zou komen. Ze had een erg mooie huid, haar borsten waren klein en niet al te hangerig. Ze at veel, maar haar perfect functionerende spijsvertering hield haar slank. Ze beefde niet bij de gedachte over tien jaar in een badpak over het strand te lopen, wat de goden ook met de rest van haar lichaam voor mochten hebben. Het herinnerde hem aan zijn eigen buikje. Allemachtig, Freddy, iedere manager heeft

zijn buikje. Het is een symbool van succes, net als een Delta 88. Jazeker, George. Hou het tikkertje en de kankerstokjes in de gaten en je haalt de tachtig wel.

‘Hoe ging het vandaag?’ vroeg ze.

‘Goed.’

‘Ben je naar de nieuwe vestiging in Waterford geweest?’

‘Vandaag niet.’

Hij was sinds eind oktober niet meer naar Waterford geweest. Ordner wist dat – er was zeker een klein vogeltje geweest dat het hem had ingefluisterd – en had hem daarom dat briefje geschreven. Voor de nieuwe vestiging hadden ze een lege textielfabriek op het oog, en die gladjanus van een makelaar hing constant aan de telefoon. We moeten tot zaken komen, zei die gladjanus de hele tijd tegen hem. Jullie zijn niet de enigen in Westside die belangstelling hebben. Ik doe het zo snel als ik kan, zei hij tegen de gladjanus. U zult nog even geduld moeten hebben.

‘En dat huis in Crescent?’ vroeg ze hem.

‘Dat kunnen we niet kopen. Ze vragen achtenveertigduizend.’

‘Voor dat huis?’ vroeg ze verontwaardigd. ‘Dat is pure afzetterij.’

‘Ja, dat is het.’ Hij nam een flinke slok whisky. ‘Wat had onze lieve Bea uit Baltimore te zeggen?’

‘De gebruikelijke dingen. Ze doet nu aan bewustzijnsverruimende groepshydrotherapie. Is het geen giller? Bart...’

‘Jazeker,’ zei hij vlug.

‘Bart, we moeten een beetje opschieten. Straks is het 20 januari, en dan staan we op straat.’

‘Ik doe het zo snel als ik kan,’ zei hij. ‘We zullen nog even geduld moeten hebben.’

‘Dat mooie oude huisje aan Union Street...’

‘... is verkocht,’ vulde hij aan, en hij dronk zijn glas leeg.

‘Kijk, dat bedoel ik nou,’ zei ze geprikkeld. ‘Dat zou perfect zijn geweest voor ons tweeën. En met het geld dat de gemeente ons voor dit huis geeft hadden we dat heel goed kunnen kopen.’

‘Het beviel me niet.’

‘Tegenwoordig schijnt er bijna niks meer te zijn dat jou nog bevalt,’ zei ze met een verrassende bitterheid in haar stem. ‘Het beviel hem niet,’ zei ze tegen de televisie.

De zwarte zangeres was nu aan de beurt; ze zong ‘Alfie’.

‘Mary, ik doe wat ik kan.’

Ze keek hem ernstig aan. ‘Bart, ik weet wat dit huis voor jou betekent...’

‘Nee, dat weet je niet,’ zei hij. ‘Helemaal niet.’

21 november 1973

Er was die nacht een dun laagje sneeuw over de wereld gevallen. Toen de busdeuren waren opengesist en hij op het trottoir stond, kon hij de voetsporen zien van de mensen die hier al eerder waren geweest. Hij liep vanaf de hoek door Fir Street en hoorde de bus als een snorrende tijger achter zich optrekken. Johnny Walker reed hem voorbij, op weg naar zijn tweede ophaalpunt van die ochtend. Johnny Walker wuifde vanuit zijn blauw-met-witte wasserijwagen naar hem, en hij wuifde terug.

Het was net acht uur geweest.

In de wasserij begon de dag om zeven uur met de komst van Ron Stone, de voorman, en Dave Radner, chef van de wasruimte. Het eerste wat ze deden was het opvoeren van de druk in de ketel. De overhemdmeisjes klokten om halfacht, en de meisjes die de strijkmachine bedienden kwamen om acht uur. Hij had een hekel aan de benedenverdieping van de wasserij, waar het brute werk werd gedaan, waar de bedrijvigheid was, maar om de een of andere duistere reden waren de mannen en vrouwen die daar werkten erg op hem gesteld. Ze noemden hem bij zijn voornaam. Op een paar uitzonderingen na was hij ook erg op hen gesteld.

Hij ging via het laadplatform naar binnen en zocht een weg tussen de manden met lakens van de vorige avond die nog niet door de strijkmachine waren gegaan. Elke mand was strak met plastic afgedekt om te voorkomen dat er stof bij kwam. Meer naar voren was Ron Stone bezig de drijfriem van de oude Milnor strak te trekken, terwijl Dave en zijn helper Steve Pollack, een gesjeesde student, de industriële Washex-machines met motellakens vulden.

‘Bart!’ riep Ron Stone bij wijze van groet. Hij schreeuwde altijd; na dertig jaar boven het lawaai van droogmachines, strijkmachines, overhemdpersers en wasmachines uit te hebben geschreeuwd, kon

hij bijna niet meer gewoon praten. ‘Dat kreng van een Milnor blijft haperen. Het programma laat het steeds afweten, en dan moet Dave hem met de hand bedienen.’

‘We hebben die Kilgallon besteld,’ zei hij sussend. ‘Nog twee maanden...’

‘In het gebouw in Waterford?’

‘Ja,’ zei hij, een beetje duizelig.

‘Nog twee maanden en ze kunnen me in een gekkenhuis stoppen,’ zei Stone. ‘En dat overschakelen... dat wordt nog erger dan een Poolse legerparade.’

‘De orders trekken wel weer bij, denk ik.’

‘Trekken wel bij! We zitten nog zeker drie maanden in de overgang. En dan is het zomer.’

Hij knikte, want hij had geen zin meer in dit onderwerp. ‘Wat doe je eerst?’

‘Holiday Inn.’

‘Doe vijftig kilo handdoeken bij elke lading. Je weet dat ze om handdoeken schreeuwen.’

‘Ja, ze schreeuwen om alles.’

‘Hoeveel heb je?’

‘Driehonderd kilo. Voor het merendeel van de Shriners, je weet wel, die vrijmetselaars. De meesten zijn maandag gebleven. De smerigste lakens die ik ooit heb gezien. Sommige kunnen recht overeind staan.’

Hij knikte in de richting van de nieuwe jongen, Pollack. ‘Heb je wat aan hem?’

De Blue Ribbon had een groot verloop in wasserijhulpers. Dave liet ze hard werken en Rons geschreeuw maakte ze eerst nerveus en daarna haatdragend.

‘Tot nu toe doet hij het goed,’ zei Stone. ‘Kun je je de vorige nog herinneren?’ Hij kon hem zich nog herinneren. Die jongen had het drie uur uitgehouden.

‘Ja. Hoe heette hij ook weer?’

Ron Stone trok een gezicht als een donderwolk. ‘Dat weet ik niet meer. Baker? Barker? Zoiets was het. Ik zag hem vrijdag bij de Stop-and-Shop-supermarkt, hij deelde daar pamfletten uit over een slaboycot of zoiets. Niet te geloven, hè? Werken ho maar, en dan

wel aan iedereen vertellen hoe verdomde beroerd het is dat Amerika niet als Rusland kan zijn!’

‘Doe je Howard Johnson daarna?’

Stone keek hem gekwetst aan. ‘Die doen we altijd het allereerst.’

‘Om negen uur?’

‘Reken maar.’

David wuifde naar hem, en hij wuifde terug. Hij ging naar boven en kwam via chemisch reinigen en de boekhouding in zijn kantoor. Hij ging op de draaistoel achter zijn bureau zitten en pakte alles wat in het bakje voor de binnengekomen post lag. Op zijn bureau stond een bordje met de tekst:

DENK NA!

Dat kan een heel nieuwe ervaring zijn.

Hij gaf niet veel om dat bordje maar hield het op zijn bureau omdat Mary het hem had gegeven – wanneer was dat geweest? Vijf jaar geleden? Hij zuchtte. De vertegenwoordigers die hier kwamen vonden het grappig. Ze lachten zich te barsten. Maar ja, als je een vertegenwoordiger een plaatje van uitgehongerde kinderen of van Hitler die met de Maagd Maria in de koffer lag liet zien, lachte hij zich ook te barsten.

Vinnie Mason, die ongetwijfeld het kleine vogeltje was dat in het oor van Steve Ordner had gefluisterd, had een bordje op zijn bureau met:

DEMK

Wat was dat nou voor onzin, DEMK? Zelfs een vertegenwoordiger zou daar niet om lachen, wat jij, Fred? Zeker, George – zo is het. Buiten was zwaar dieselgeronk te horen, en hij liet zijn stoel draaien om door het raam te kijken. De wegebouwers stonden op het punt om aan een nieuwe werkdag te beginnen. Een lange vrachtwagen met twee bulldozers op de laadbak reed net langs de wasserij, gevolgd door een ongeduldige rij auto’s.

Vanaf de tweede verdieping, boven chemisch reinigen, kon je de vorderingen van de snelweg goed volgen. Hij liep als een lange brui-

ne snee door de winkel- en woonwijken van Western, een operatielitteken waar een papje van modder op was gesmeerd. Hij was al over Guilder Street, en hij had het park aan Hebner Avenue al ondergeploegd, waar hij vroeger met Charlie naar toe ging toen die nog klein was... eigenlijk niet meer dan een baby. Hoe heette dat park ook weer? Hij wist het niet. Gewoon het Hebner Avenue Park, denk ik, Fred. Er waren daar een sportveldje, een stel wippen en een eendenvijver met een klein huisje in het midden. 's Zomers was het dak van dat huisje altijd bedekt met vogelstront. Er waren daar ook schommels geweest. Charlie had voor het eerst geschommeld in het Hebner Avenue Park. Wat vind je daarvan, Freddy ouwe jongen? Eerst was hij doodsbenuwd en toen vond hij het leuk en toen het tijd werd om naar huis te gaan, zette hij een keel op omdat ik hem ervan afhaalde. Op weg naar huis piste hij de hele autozitting onder. Was dat werkelijk veertien jaar geleden?

Er ging opnieuw een vrachtwagen voorbij, ditmaal met een laadschop op de bak. Het Garson-blok was zo'n vier maanden geleden tegen de vlakte gegooid; dat was drie of vier blokken ten westen van Hebner Avenue. Een paar kantoorgebouwen vol financieringsmaatschappijen en een paar banken, en voor de rest tandartsen en chiropractors en pedicures. Dat was niet zo erg geweest, maar jezus, wat had het een pijn gedaan om het oude Grand Theatre gesloopt te zien worden. In het begin van de jaren vijftig had hij daar een paar van zijn favoriete films gezien. *Dial M for Murder*, met Ray Milland. *The Day the Earth Stood Still*, met Michael Rennie. Die was laatst nog op de televisie geweest. Hij had willen kijken maar was voor dat verdomde toestel in slaap gevallen. En toen het volkslied werd gespeeld was hij pas wakker geworden. Hij had uit zijn glas op het tapijt gemorst en daar had Mary zich nog kwaad over gemaakt ook.

Maar het Grand – dat was nog eens iets geweest. Tegenwoordig hadden ze die nieuwerwetse bioscopen in de buitenwijken, gladde gebouwtjes te midden van vijf vierkante kilometer parkeerterrein. Cinema I, Cinema II, Cinema III, Screening Room, Cinema MCMXLVII. Hij was een keer met Mary naar zo'n bioscoop in Waterford gegaan om *The Godfather* te zien, de kaartjes hadden tweeënhalve dollar per stuk gekost en toen ze binnen waren leek het net een bowlingbaan, verdomme. Geen balkon. Maar het Grand had een hal met

een marmeren vloer gehad, en een balkon en een oude, prachtige, vette popcornautomaat met grote bakjes voor een dubbeltje. De figuur die je kaartje scheurde (een kaartje dat je zestig cent had gekost) droeg een rood uniform, net als een hotelportier, en hij was minstens zeshonderd. En met zijn krakende stem zei hij altijd weer hetzelfde. 'Veel plezier met de film.' Boven de zaal hing een enorme glazen kroonluchter. Daar wou je nooit onder zitten, want als hij op je kop viel moesten ze je met een plamuurmesje van de vloer schrapen. Het Grand was...

Hij keek schuldbevestigend op zijn horloge. Er waren bijna veertig minuten verstreken. Jezus, dat was niet best. Hij had zojuist veertig minuten verspild, en hij had niet eens veel nagedacht. Alleen maar wat gemijmerd over het park en het Grand Theatre.

Is er iets mis met jou, Georgie?

Misschien wel, Fred. Het zou best eens kunnen.

Hij veegde met zijn vingers over zijn wang onder zijn oog en zag aan de nattigheid die erop kwam dat hij gehuild had.

Hij ging naar beneden om met Peter te praten, die de leiding van de bestellingen had. De wasserij draaide nu op volle toeren, de strijk-machine stampde en siste terwijl de eerste lakens van het Howard Johnson tussen de rollen werden geduwd, de wasmachines piepten en knarsten en brachten de vloer aan het trillen, de overhemdpersers gingen van *sisss-sjub!* wanneer Ethel en Rhonda ermee aan het werk waren.

Peter zei dat de kruiskoppeling van wagen nummer vier het had begeven, wilde hij er zelf nog even naar kijken voordat ze hem naar de garage stuurden? Hij zei van niet. Hij vroeg Peter of Holiday Inn al de deur uit was. Peter zei dat het werd ingeladen, maar de kloot-hommel die de baas van het motel was had al twee keer gebeld waar zijn handdoeken bleven. Hij knikte en ging weer naar boven om op zoek te gaan naar Vinnie Mason, maar Phyllis zei dat Vinnie en Tom Granger naar dat nieuwe Duitse restaurant waren om over tafelkleden te onderhandelen.

'Wil je Vinnie vragen of hij even bij me langskomt als hij terug is?'

'Ja, meneer Dawes. Meneer Ordner heeft gebeld, hij vroeg of u hem wilt terugbellen.'

‘Dank je, Phyllis.’

Hij ging zijn kantoor weer in, pakte de nieuwe dingen die bij de ingekomen post lagen en begon ze door te kijken.

Een vertegenwoordiger wilde met hem praten over een nieuw industrieel bleekmiddel, Yello-Go. Waar halen ze die namen toch vandaan, vroeg hij zich af, en hij legde het opzij voor Ron Stone. Ron vond het altijd prachtig om Dave met nieuwe producten op te zadelen, vooral wanneer hij gratis tweehonderd kilo van het product kon krijgen om ermee proef te draaien. Een dankbetuiging van het United Fund. Hij legde hem opzij om hem later op het mededelingenbord beneden bij de prikklok te hangen.

Een brochure van kantoormeubilair in directie-eiken. In de prullenbak.

Een brochure over een Phone-Mate, die een bericht kon uitzenden en binnenkomende gesprekken kon registreren als je er niet was. *Ik ben er niet, kluns. Lazer op.* In de prullenbak. Een brief van een mevrouw die de wasserij zes overhemden van haar man had gestuurd en ze met aangebrande boorden had teruggekregen. Hij legde hem met een zucht opzij om er later iets aan te doen. Ethel had weer eens gedronken in de lunchpauze.

Een watertest-pakket van de universiteit. Hij legde het opzij om het na de lunchpauze met Ron en Tom Granger door te nemen.

Een brochure van een of andere verzekeringsmaatschappij. Art Linkletter vertelde je hoe je aan tachtigduizend dollar kon komen: je hoefde er alleen maar voor dood te gaan. In de prullenbak.

Een brief van die gladjanus van een makelaar die met dat gebouw in Waterford liep te leuren. Hij zei dat er een schoenenfabriek was die erg veel belangstelling voor het gebouw had, de Thom McAn-schoenenfabriek nog wel, dat was geen kattenpis. Hij herinnerde hem eraan dat de optie van negentig dagen die de Blue Ribbon had gekregen op 27 november zou verlopen. Hoed u, gij miezerig wasse-rijmanneltje. Alras slaat het uur der waarheid. In de prullenbak.

Nog een vertegenwoordiger voor Ron, ditmaal een met een reinigingsmiddel dat de naam Swipe had gekregen. Hij legde hem bij Yello-Go.

Hij draaide zich juist weer om naar het raam toen de intercom zoemde. Vinnie was terug uit het Duitse restaurant.